

Пригадуєте ту першу вражаючу фразу "Вершників", той могутній, сповнений епічної сили заспів? Як лютували шаблі під Компаніївкою, де зчепились бортами степові пірати, і коні бігали без вершників, і небо "округ здіймалося вгору блакитними вежами"?

Коли вийшли "Вершники" в нашому студентському середовищі, поміж закоханих в літературу юних ентузіастів точились дискусії навіть з приводу цих блакитних веж: чи існують вони насправді? Чи буває таке в степах? Чи, можливо, з'явилися вони лише в уяві письменника, в його натхненних поетичних видіннях?

Автор був загадковий: образ його чомусь пов'язувався з морем, адже ж — "Майстер корабля", морські поезії з юнацької книги "Прекрасна Ут"...

Вітаю море!

Корабельна путь лежить по всій землі.

Давно помічено, що степові люди мають вроджений потяг до моря, з дивною силою воно заваблює степовика, заповнює своїм простором, морською далеччю. Хай навіть не бачене ще, тільки вимріяне, вже непокоїть, кличе... Дехто в цьому схильний вбачати поклики інстинкту, таємничий голос предків, вияв майже містичної туги людини за чимось незвіданим...

Мабуть, Яновський на такі тлумачення його ранніх захоплень лише всміхнувся б, хоча свій перший вірш під назвою "Море" він таки написав "з відстані", написав ще, здається, ні разу не бачивши справжнього моря в натурі. Данина книжній морській романтиці? Очевидно, так. І водночас море Яновського вже й тоді — то насамперед образ свободи, гуманістичне уславлення людини, її відваги, мужності й витривалості, море його — то своєрідний спів людській солідарності, інтернаціональному братерству трудящих.

Таким, зокрема, постає образ моря у "Вершниках", коли буде вже подолано спокуси книжної романтики, подолано швидко й рішуче, і автор вийде на інші простори, щоб стати віч-на-віч з романтикою самого життя, з отими його лютими трамонтанами, що не раз обвіють і автора теж, як обвівають досі вони його Половчиху на пронизливім белебні морського узбережжя, де вона, ждучи, виглядаючи свого Мусія-Мусієчка, стоїть "висока та строга, як у пісні".

"Шаланда в морі" — одна з найромантичніших в нашій літературі новел, хоч ця її романтика написана пером нещадного реаліста.

Одначе вернімось до веж чи, точніше сказати,—до того неба, що здійсвалось тоді округ нас "блакитними вежами". Як усе-таки: чи в дійсності митець їх спостеріг, чи був то лише плід його фантазії? Цікавість природна, але куди важливіше було те, що завдяки художникові ці вежі з'явились, увійшли в наш духовноестетичний світ, зробивши одразу багатшими нас, і, почувалось, відтепер вони будуть із нами завжди. Інакше кажучи, сталося ще одне, хай ніби не таке вже й велике мистецьке відкриття: ландшафт краси розширився, відтворено якусь нову, раніше не знану художню сутність. Образ дивовижний навіть для Яновського, рідкісний в нашій прозі своєю наповненістю, такий же місткий, як червона зоря "Альдебаран і все сузір'я — журавлиний ключ вічності".

У "Вершниках" творилася нова образність, нова барвами, ритмікою, мелодикою. Образність, що була б неможлива раніш. Тільки співець нового часу міг побачити й розгледіти їх, оті небесні споруди, оті неймовірні й невловні, з самого повітря лише зіткані, з блакиті неба змуровані вежі, на тлі яких безстрашні витязі революції схрестили шаблі у двобої з минулим.

Часто кажемо: нове слово в літературі. А насправді як рідко таке слово в літературі мовиться... Тут було саме воно, саме нове. Замість улюблених давніми романістами похмурих веж середньовічних замків із щілинами сторожких бійниць, з потайними льохами-казематами вперше

на обріях світової літератури з'явилися ці вежі нерукотворні — блакитні бастіони степового українського неба. Виникли як образ чистоти й величі визвольної боротьби народу, як символ нездоланності й безсмертя самої революції.

Епоха велетенських битв, до краю оголених соціальних конфліктів, епоха великих пристрастей і надлюдських напруг знайшла у "Вершниках" гідне відтворення. Духом героїчного часу в книзі овіяно все, цей дух вчувається в самій художній новизні твору, в його стилістиці, ритмах, в його, сказати б, органічному звучанні.

Твір, як відомо, написаний на високих регістрах. Коли книга вийшла, виникло бажання читати її як поему, вголос, серед людей мого покоління, в студентських гуртожитках десь там, на Чайківській, біля харківського "Гіганту", не поодинокими були ті, що цілі сторінки "Вершників" могли читати напам'ять,—і читали: з блиском в очах, з усім запалом юності, до захмеління впиваючись красою рідного слова.

Захоплювала і музика окремої фрази, міць, густи́пис, карбованість рядка і монументальність образів книги в цілому, де могутні постаті героїв виступають так рельєфно і все художнє литво новел поєдналось між собою так гармонійно, що аж доречно в цьому випадку вжити слово "довершеність".

Свіжа оригінальна поетика Яновського сприймалась у спорідненості з мистецтвом Довженковим: художні образи-символи такого ж повноцвіття і внутрішньої місткості, тільки що в одного вони розгортались на екрані, а в його побратима лягали на папір, шикуючись у рядки сучасного епосу, в повноголосі, перейняті, може, з народної думи речитативи.

І в самій особистості автора "Вершників", як нам уявлялось, неодмінно повинно бути щось глибоко поетичне, лицарське, мужнє, адже без цього неможливо було б створити книгу, що сприймається як гімн мужності людській, незламній доблесті духа.

Були потім фронти, але й там, серед жахиття війни, серед чорних її ураганів блакитні вежі Яновського не переставали для багатьох із нас існувати. Недарма ж десь під Кенігсбергом на грудях у полеглого бійця знайдено було прострілений примірничок "Вершників", в останній любові прикипілий до солдатського серця.

Особисто з Яновським я познайомився далеко пізніше, аніж з його "Вершниками". Лише в перший повоєнний рік, коли були написані "Альпи" і треба було вирішити, куди посилати, на думку спало: є ж у Києві журнал, що його редагує Яновський... Надійшли потім до Дніпропетровська рядки, написані його рукою:

вперше тоді довелось побачити почерк Яновського, рівний, красивий, просто сказати б, елегантний...

Нарешті — через довгі літа — судилась нам таки до ля зустрітися з ним самим,— уже сивим та стишеним, скромно усміхненим нашим Юрієм Івановичем! Важко було б розчаруватись, одначе не сталось цього. Автор улюблених "Вершників", був він саме такий; яким і вимріяла його колись студентська уява. Інтелігентний, вихований, з тонким смаком, з гарними манерами... Людина чулої, вразливої душі, людина красива, делікатна! Та почувалось, що при всій делікатності і зовнішній мовби поступливості є в цій людині той метал, що наскрізь дзвенить у "Вершниках": метал гідності й гордості народної, внутрішній запас некрикливої мужності, благородства. Почувалось, що таку натуру не зламає ніщо, і не затягне цю людину міщанське болото, і не стане вона заживати ласки ціною самоприниження, і що є в неї принципи, для неї святі...

Змордований хворобами (та й не тільки хворобами), Яновський, проте, старався ніколи не виказувати перед іншими свого болю, своїх внутрішніх страждань. Навпаки, завжди стриманий, врівноважений, він ще й котрогось із своїх колег міг підбадьорити, якщо помічав у нього смуток в очах.

— Більше юмора,— всміхаючись, казав з наголосом на "ра".—
Тримайся, друже...

"Більше юмора"— це була, здається, улюблена його примовка.

Всміхався ось так,— коли весело, коли гіркувато,— і далі, коректний, зичливий, з спокійною гідністю йшов у житті. Та ще мав щастя бачити поруч себе вірного друга, оту славну Тамару Юріївну, зворушливу в безмежній відданості до свого Юрія Івановича.

Якось зустрічаємося з ним на вулиці,— провесінь, ранок, все місто в ласкавому сонці...

— Якщо не квапитесь, ходітьте подивимось Київ. Здається, в ті дні він саме працював над своїми "Київськими оповіданнями". І ось ми без поспіху, довго йдемо, то спускаємось вниз до Хрещатика, то знов — іншими вулицями — підіймаємось, і день над нами такий світлий, прозорим сонцем налитий, і все довкола мовби незвичайне, іскриться вгорі краса Києва одвічна, чудом врятована, а при землі подекуди ще руїни волають — сліди війни, і це такий стан, коли почуття тебе переповнюють, а слів, щоб їх вивісти, нема... Ніби й розмови якоїсь особливої тоді між нами не було, а чомусь назавжди запам'ятався той день, та небалакуча прогулянка, місто в мерехтючому сонці, і Яновського весняна тінь на київському камінні...

І ще одне враження, вже з недавніх літ. Компаніївський степ, ним оспіваний, і людей сила, народне барвисте свято — степовики разом з численними гостями вшановують свого славетного земляка. 70 років виповнилось би зараз йому. Ювілей — без ювіляра. Одначе вшановують, як живого. Збурунися весь цей край — край майстрів-хліборобів, людей щирих, привітних, трударів невсипущих, тих, що в полі — від зорі й до зорі... І свято в них — з розмахом, широке, щедre, на весь розгін степевої душі. Не пошкодували праці, щоб увічнити пам'ять земляка: красується на узвишші нова школа-десятирічка, що віднині носитиме ім'я автора

"Вершників", в центрі села споруджено Меморіальний музей Яновського, тут же поруч відкривають пам'ятник письменникові.

А неподалік у видолинку, на місці хати, в якій колись народився майбутній майстер красного письменства, там, де виколисали його незрадливі материні руки, народна фантазія спорудила — для надійності та довговічності — пам'ятний знак і зовсім оригінальний: брилу граніту кільканадцяти тонн невідомо як, невідомо звідки степовий люд притягнув аж сюди, переправив, здається, з берегів Ятрані чи іншої неблизької річки. І та ж рука народу, що колись кувала залізну троянду революції, зараз накарбовує на граніті ім'я її співця, пише його на монолітній, циклопічних розмірів брилі, що ніби й виросла серед цього степу, щоб уже тут бути віки.

Мітинг відбувався саме біля брили, саме хтось проголошував урочисті слова, коли зовсім несподівано, знизу десь, мов з-під землі, вихопився табун юних вершників і з тупотом, з курявою помчався по пригорку на скаженій швидкості пролітаючи перед святковим натовпом. Ніхто не міг втямити, звідки взялися ці вершники-школярчата: чи з-під землі, чи з отого ставка разом з кіньми випірнули, чи десь отам за віттям верб чигали моменту... Одну лише мить тривав їхній блискавичний, прямо-таки ракетний політ: припавши до грив, без сідел, без стремен, зухвальчуки степові зблиском усмішок, тупотом, летом мовби вітали його, свого земляка. Сама радість життя, сама юнь народна, пролітаючи, салютувала авторіві невмирущої книги.

Промайнули — й не стало, розтанули за горбом. Знов тільки світле крайнебо одкривається очам, всі погляди звернені туди, і раптом хтось каже, задивлений в далеч:

— Дивіться, їх видно, ті його вежі!..

Був це такий день чи година така, що й справді довкруг степів, по обріях, ніби з розлитого саява виразно проступали вони, з самого серпневого неба збудовані, блакитні вежі Яновського.

Серед тих хто творив нашу радянську художню класику, серед майстрів, достойних вдячності і захоплення, називаємо сьогодні ім'я Юрія Яновського. При одній лише згадці цього імені постає перед очима світ спекотний і шалений, бачиться степ в переблискуванні шабель, охоплений курявою битви. Для мене романи Яновського про громадянську війну — це величні поеми у прозі, вони світяться сонцем, їхні високі вітрила гудуть пружною силою степових вітрів. І якщо вже про когось з митців можна сказати, що він володів співучими фарбами, то це передусім про автора "Вершників".

У своїй пристрасній творчості, в найсуттєвіших її виявах Юрій Яновський постає натхненним художником революції, співцем тієї нової людини, яка в борні за свої одвічні права і свободу червоним вершником вилітала на буремні простори XX століття, щоб — навіть ціною власного життя — утвердити себе, відкрити брами в майбутнє. І як ті безстрашні вершники, що переможно стали на воротах Криму, як ті натхненно оспівані Яновським степові атланти, що могутніми силуетами височать уже мовби під небом вічності, так і образ їхнього творця, віддалившись у той легендарний час, виникає перед нами уже в ореолі небуденності, без накипу щодення, виникає в сивій мудрості літ, з усміхненим, проникливим поглядом ворожбитачарівника, що знається на чарах слова, на його потаємній силі.

З самої юності приваблювали Яновського натури могутні, цілісні. Він шукав для свого пензля образи людей мужніх, духовно багатих, тих, в кому щедро виявляла себе народна завзятість, кмітливість, лицарська вірність і відданість справі. І таких героїв, живих прототипів для своїх творів митець відшукав серед червоних витязів революції, образи яких надали вражаючої ідейно-художньої енергії його "Вершикам", цьому дивовижному, до краю стислому творіві, що приніс світову славу його автору.

Художня спадщина Яновського надзвичайно різноманітна. Початок творчого шляху позначений виданням збірки оповідань "Мамутові бивні" (1925) і "Кров землі" (1927). В цих оповіданнях, де йдеться про громадянську війну, ще чимало "романтичного полину" (вираз самого автора), проте в сміливих, яскравих мазках уже вгадується майбутній художник-новатор.

Почавши з оповідань, Яновський потім упродовж усього свого життя збереже вірність цьому жанрові, збагатить українську новелістику оригінальними, блискучими творами, які, попри свою лаконічність, багато містять у собі. Нагадаємо принагідне, що в 1949 році Юрій Іванович Яновський був удостоєний Державної премії СРСР саме за твори короткого жанру — збірку "Київські оповідання".

Відомий у нас Яновський також як драматург. У дні, коли письменник помирав, на сцені Київського російського драматичного театру імені Лесі Українки з великим успіхом йшла його п'єса "Дочка прокурора", присвячена проблемам виховання молоді. А ще раніше сцени багатьох театрів країни обійшла "Дума про Британку", героїчна трагедія про одну з тих легендарних селянських республік, що — як, приміром, Баштанська республіка на півдні України — в денікінському тилу, в кільці білогвардійського оточення, довгі місяці вели самовіддану боротьбу за справу революції, за правду Леніна.

Прозаїк, драматург ніколи не затлумив у Яновському поета — і в широкому, і в буквальному сенсі: його ранні вірші служили ніби заспівом до його романів, до його надзвичайно музикальної художньої прози.

Яновський творив на рубежі прози і поезії. В нього наскрізь поетичне сприймання життєвих явищ, образність його має багато спільного з національним героїчним епосом, водночас письменник прагнув з реалістичною точністю, суворою достовірністю відтворювати — на всіх глибинах — об'єктивний світ. У звичайному знаходив він високе і поетичне, цінував реалістичну деталь і водночас здатен був створити образ широкий, крилатий, сповнений місткої художньої символіки. Ще

побуває хибне уявлення, ніби митець, що тяжіє до романтичних барв, неодмінно щось прикрашає (ніби від цього гріха гарантована будь-яка інша стильова течія). Проза автора "Вершників" при всій її піднесеній поетичності дорога нам саме своєю правдою. В особі Яновського ми маємо митця, якого читач справедливо ставить в один ряд з Тичиною, Довженком. І хай не завжди чекав на нього успіх, але це був художник-відкривач, що дорожив свіжістю, правдивістю образів, нетерпимець до будь-якої рутизми, до хуторянського епігонства. Творчість автора "Вершників" несла нашій художній прозі і істинно новаторські відкриття. Витончений і гострий розум його вмів поєднувати речі, здавалось би, несумісні — мудру іронію і високу патетику, що звучала в його устах природно, без фальші. В поетиці Яновського фольклорна пісенність зіллялась з найсучаснішою стилістикою фрази, до того ж це був митець надзвичайно винахідливий у композиційній побудові своїх творів,— адже роман "Вершники", скажімо, то був, по суті, зовсім новий тип романної форми, раніше не знаної у світовій літературі.

Творчий шлях Яновського був нелегким, до своїх перемог художник ішов через нелегкі, часом болючі пошуки. Як і багато хто в літературі двадцятих років, письменник-степовик у ранніх своїх творах інколи захоплювався поетизацією повстанської стихії, де абстрактна, книжкова романтика, бувало, заступала сувору поезію самого життя. Проте навіть і в таких, сказати б, юнацьких романах Яновського, як "Майстер корабля" (1928) або "Чотири шаблі" (1931), ми уже вгадуємо зріючу силу того митця, з-під пера якого вийдуть "Вершники", ця натхненна пісня про людей ідейної переконаності, залізної дисципліни, високого комуністичного обов'язку; "Вершники" не були запереченням попередніх романів художника, вони стали — після "Чотирьох шабель"— вершиною, апофеозом, логічним наслідком напруженого, творчого розвитку митця. Ось чому кожен, хто хоче з'ясувати для себе таємницю появи і переможної ходи "Вершників", мусить знати їхню творчу передісторію, щоб побачити, з якими труднощами чесний художник крізь тумани блукань пробивався до істинного бачення найскладніших явищ життя.

Яновський ніколи не піддавався самоспокусі, у літературі він не шукав манівців, він знав, що, йдучи у творчість, прирікає себе на тяжку працю. Ще замолоду він сформулював для себе робоче правило: "Я буду суворим майстром. Я не випущу тоді блукати поміж рядків зайвого слова, я не дам дивитись на будівництво моїх будівель". І, зрозуміла річ, не лише в стилістиці, у творчості письменник був суворим і вимогливим до себе, в самому житті він прагнув бути гідним тих, кого відтворював у своїх книгах, в яких читач знаходив для себе приклади людської чистоти, вимогливості до себе, високого благородства.

Письменника, особливо прозаїка, драматурга, читач оцінює передусім за тими образами, якими митець збагатив літературу, і коли ми думаємо про Яновського, то бачимо, як виходять на арену історії донецький шахтар Чубенко і комісар Данило Чабан, Половчиха, Іван і Мусій Половці, Артем і Фрунзе, Адаменко, Швед і безіменний герой революції — сільський листоноша, тобто характери, в яких ніби синтезоване народне життя, весь драматизм того буремного часу. Художня монументальність цих образів, внутрішня сила, гармонійність, скульптурна опуклість при всій ощадності засобів, якими користується митець, одразу ж привернули увагу, вся наша література раділа виходу "Вершників", появу книги вітали в Москві і в Парижі. Микола Островський побачив у героях Яновського духовних сподвижників Павла Корчагіна. Павло Тичина вже в роки війни сказав про "Вершників", що вони стали "ніби патентом на одержання зрілості прози української", хоча й до того в українській прозі було вже чимало сильних творів, чиє життя триває й досі. "Вершники" знаменували собою величезну перемогу художника, його світогляду, який побачив рушійну силу історії не в сміливцях анархістського гатунку, а в людях праці, у безстрашних бійцях революції, в образах комуністів, робітників і селян, які не щадили себе у самовідданих боротьбі за ленінське, соціалістичне оновлення світу.

В кожному з розділів "Вершників"— чи то "Шаланда в морі", "Лист у вічність" чи "Дорога армій"— читач ніби відчуває струми високої напруги, художня конденсація тут доведена до краю, кожна сторінка вражає нас густотою письма, незвичним художнім литтям фрази. "Лютували шаблі, і

коні бігали без вершників, і Полівці не впізнавали один одного, а з неба палило сонце, а гелганія бійців нагадувало ярмарок, а пил уставав, як за чередою, ось і розбіглися всі по степу, і Оверко переміг". Так звучить перша фраза роману "Вершники", фраза, що вражає своєю змістовою ємкістю, динамічністю, стильовою новизною. Яновському притаманна була гоголівська живописність, щедрість барв, і водночас у нього своя неповторна інтонація, свій індивідуальний стиль, де нерідко поруч живуть висока патетика і тонкий гумор, посмішка, витончена метафора художника-інтелектуала. Барви романтичної поетики, символіка і суто реалістична деталь, химерне сплетіння фантастики і реальності, науково точного сучасного вираження і фольклорних пісенних мотивів — усе це в кращих творах Яновського виступає в органічному сплаві, в природній багатобарвності, вивіреній чуттям художника.

Все життя Яновський був запеклим противником тупої хуторянської обмеженості, самовдоволення, здорове почуття національного достоїнства, синівської гордості за свій народ в ньому було розвинене високо, в душі письменника воно органічно зливалось з прекрасним "чуттям єдиної родини". Ідейна спільність, сила світогляду ріднить Яновського з Шолоховим, Фадєєвим, Всеволодом Вишневським (з останнім письменника в'язала й міцна особиста дружба), індивідуальну ж несхожість, творчу саибутність Яновському, як і будь-якому іншому митцеві, надає яскрава національна поетика, колоритність характерів, неповторних у своїй психологічній структурі, ті соковиті барви, зображувальні засоби, стильові відтінки, завдяки яким він творив свої книги, пройняті світосприйняттям самого народу.

У літературу соціалістичного реалізму Яновський прийшов зі своїм оригінальним почерком, незвичною творчою манерою, приніс свою тональність, свої ритми і барви, і на цьому прикладі можна бачити, наскільки фальшивими є розмови буржуазних "знавців" про процеси, що ніби нівелюють наші літератури, про безликість, ніби властиву радянським митцям.

Поряд з життєвою новизною звичаї народні, пісні, історія — все було дороге Яновському, синівським поглядом вдивлявся він у минуле і майбутнє рідної землі, істинний захват відчував перед художніми надбаннями, що віками створювались народним генієм. А це віддячується, бо для того, щоб так почути музику народного слова, щоб з таким епічним розмахом змалювати могутні народні характери, образи героїв комуністичної доби, щоб таку творити натхненну сагу українських степів, треба було найперше бути небайдужим, треба було вміти любити!

Яновський вражає читача красою стилю, він писав ощадне, свято, густо. Художній густопис Яновського — це наслідок творчої самодисципліни, це школа праці на рідкість суворой, майже аскетичної, це приклад високої вимогливості майстра до себе.

Іноді Яновського зображували художником рафінованим, далеким від життя, кабінетним алхіміком слова, але це не так. У кабінеті письменника на видному місці стояв кимось подарований улюблений його фрегат під вітрилами, він, очевидно, нагадував письменникові роки юності поруч чорноморських берегів, де Яновський разом з Олександром Довженком стояв біля самих витоків зародження українського кіно. Вітер мандрів завжди приваблював Яновського, крилато вривався в його поезію і прозу, однак хвороби змалку жорстоко переслідували письменника, не раз вкладали його на операційний стіл, і свої страждання він переносив з тією ж самою рідкісною мужністю, як і оспівані ним герої.

Народне життя — це було те джерело, яке для Яновського ніколи не пересихало, до якого він щоразу припадав спрагло, благоговійно, душа його прагнула бути там, де вирувало життя. Зовсім недавно виявлено вже, власне, забутий факт: коли в 1931 році театр "Березіль" вирішив підготувати виставу на честь колективу харківського Тракторобуду (спектакль називався "Народження гіганта"), то тексти для нього написали Юрій Яновський і Мирослав Ірчан, і були це, здається, чи не перші спроби в українській літературі написати про сучасний робітничий клас.

Яновський був надзвичайно чутливий до звершень народних, близько приймав усе, чим жила країна. В роки війни, незважаючи на тяжку недугу, письменник не раз виривався з кореспондентським квитком на фронт, в діючу армію, де в окопах намагався досягнути солдатську душу, проймаючись глибинним почуттям радянського патріота. З палким темпераментом публіциста висловив Яновський це почуття у творах передвоєнних, коли з Ярославом Галаном представляв українську пресу на Нюрнберзькому процесі, де народи чинили правосуддя над фашистськими злочинцями. "Листи з Нюрнберга", що вийшли тоді з-під пера Яновського, дихають гнівом, пристрасним звинуваченням фашизму, вони зігріті любов'ю до своєї Радянської Батьківщини і гордістю за неї.

Ніколи справленій художник не задовольниться уже досягнутим, дух творчості не дозволить йому жити застійне, переспівуючи самого себе, і Яновський, будучи саме таким художником, полюбляв відповідати кореспондентам серйозним жартом:

— Найкраща книга — та, котра ще не написана...

Все життя Яновський був у пошуках, у розвитку, романтично піднесений світ юнацьких образів поступово змінювався письмом реалістично суворим, поглибленням психологізму, зростаючою увагою до подробиць життя, як це видно в романі "Мир", що розповідає про період відбудови, про важкі повоєнні будні нашого народу,— і хай не завжди художній експеримент письменника завершився повною удачею, проте й прикрі прорахунки не могли пригасити в ньому невтолимої спраги нових відкриттів.

Ну, а яким же він був у житті? Високим, сивим, стриманим... Паустовський якось сказав про нього:

"Найблагородніший з благородних, найвідданіший син народу",— і це сказано точно.

Якщо ви, розмовляючи з тими, хто протягом багатьох років знав Яновського, спитаєте про характерні риси, притаманні йому, вам одностайно відкажуть: чесність, порядність, внутрішня мужність, моральна чистота, інтелігентність — ось що було провідним у характері його особистості.

Людина високої культури, майстер, що полюбляв ювелірну працю над словом, він мріяв зовсім не про те, щоб зачинитися в башті зі слонової кістки, в ньому постійно жила пристрасть громадянина, енергія відкривача, його постійно приваблювало до себе бурхливе море народного життя. Пам'ятається світлий весняний ранок, Яновський іде Києвом, уважно вглядається в людські обличчя (здається, він працював тоді над "Київськими оповіданнями"). Як багато промовляли до нього обличчя людей, які нещодавно перенесли найтяжчу трагедію війни, як багато промовляла до митця кожна вуличка, архітектурний фрагмент, кожний камінь рідного міста, про яке він міг розказувати годинами... Яновський пояснював, звертав вашу увагу на те чи інше, і все навколо оживало, історія і сучасність гармонійно зливалися в душі художника. Погляд то задумливий, то дещо іронічний, теплий, проникливий — таким і понині живе Яновський серед нас.

Художній досвід Яновського багато значить для нашої літератури. Він створив свій оригінальний тип роману, свою стилістику фрази, слово його опукле, стереоскопічне, він володів тими скарбами, які прийнято називати таємницями майстерності. Художник високої обдарованості, Юрій Яновський належить до тих майстрів, чия праця користується повагою не лише в українській, а і в усій нашій багатонаціональній радянській літературі.

Під час війни на полі бою, десь у Східній Пруссії, у вбитого солдата Радянської Армії, робітника з міста Миколаєва Андрія Ткача, була знайдена книга, тричі прострілена ворожими кулями. Це були "Вершники" Юрія Яновського. Таким дорогим є слово Яновського нашому народові. Так близько приймає він творчість письменника до свого серця.

1975